

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА
ШЕВЧЕНКА

ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

ДИПЛОМНА РОБОТА:

**ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСОБИСТОСТІ У ПОЛІТИЧНІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ**

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «**магістр**»

з напрямку «психологія»

студентки ОКР «магістр»

Бендюк Вікторії Олегівни

Науковий керівник:

доктор психологічних наук, професор

Траверсе Тетяна Михайлівна

Допустити до захисту в ЕК

кафедра соціальної психології

Протокол No _____ від _____

завідувач кафедри:

доктор психологічних наук, професор

Коваленко Алла Борисівна

_____
(підпис)

КИЇВ 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ДОСЛІДЖЕННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ У ПОЛІТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	5
1.1 Поняття політичної діяльності. Види, рівні та структура політичної діяльності	5
1.2 Поняття суб'єкта політичної діяльності	11
1.3 Результативність політичної діяльності політика	13
1.4 Творчий потенціал особистості: визначення, напрями, можливості.....	15
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА МЕТОДИКИ ВИКОРИСТАНІ У ДОСЛІДЖЕННІ ТА ОБГРУНТУВАННЯ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ.....	20
2.1 Методики діагностики творчих здібностей.....	20
2.2 Методи проведення дослідження	22
2.3 Структура авторського опитувальника	28
РОЗДІЛ 3. ХІД, ЕТАПИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	30
3.1 Характеристика вибірки та організація дослідження	32
3.2 Статистичні дані.....	34
3.3 Результати математичного аналізу даних	49
3.4 Значення та функції творчого потенціалу в політичній діяльності.	
59	
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62

ВСТУП

«Творчість потрібна щоб вижити», — так охарактеризував значення творчості у житті людини Б. Ломов. Важко переоцінити здатність людини творчо підходити до вирішення проблеми: завдячуючи здатності до синтезу, вона може не тільки протистояти негативному впливу ситуації, але й повернути її на свою користь. Тобто, особистість із розвиненим творчим потенціалом має шанс не лише звільнитись від негативного впливу обставин, але й стати їх господарем.

Саме ця здатність людини виступає на перший план у ситуаціях, котрі не мають чіткої структури і послідовності. Серед них на перший план виходить ситуація кризи. Хоч у сучасному суспільстві це слово набуло негативного відтінку і стало вживатись у значенні «крах», «розрив», «хаос», проте саме по собі це явище має не лише негативні наслідки. Його можна порівняти зі словом «революція» - і тоді яскравіше проступає ідея про кризу як явище перетворення, реформації, оновлення. Таким чином криза виглядає як невідворотний і болючий, але необхідний перехід на якісно новий рівень існування системи. Таке трактування кризи характерне насамперед для вікової психології і вживається у сталих конструкціях: «криза перехідного віку», «підліткова криза» тощо.

Протидіяти зовнішній кризі, а тим паче підкорити її і звести її прояв до мінімуму здатна людина, що перш за все, здатна до критичного та раціонального аналізу фактів, та синтезу на їх основі такого алгоритму дій, що дозволяє вийти із певної ситуації з найменшими втратами у часі та якості результатів. Тобто, людина, що здатна до прогнозування і побудови стратегічних планів. Останнє в умовах неефективності старих схем практично неможливе для людини, чий творчий потенціал знаходиться на рівні нижче середнього. Адже саме завдяки наявності творчого потенціалу людина здатна не тільки широко розглянути проблему, спрогнозувати

причинно-наслідковий ланцюжок своїх дій, але й знаходити неочевидні на перший погляд, але суттєві зв'язки між фактами, проблемами, відношеннями.

Особистість з високим творчим потенціалом здатна не лише діяти у своїх особистих цілях, але й ефективно створювати нові схеми роботи колективу. Тому важко переоцінити необхідність таких людей у владних структурах. Творчий потенціал виступає хоч і не ключовою, проте неодмінною характеристикою сучасного політичного діяча.

Актуальність обраної теми. У сучасних дослідженнях досі було недостатньо звернено увагу на важливість високого рівня творчого потенціалу у політичній діяльності. У суспільстві досі побутують стереотипні уявлення про якості, якими повинен володіти ефективний політик. Високий творчий потенціал вважається лише додатком до основних характеристик, без належної оцінки його суттєвого впливу на якість політичної діяльності особистості. Тому напрямок даного дослідження є відносно новим і малодослідженим.

Об'єкт дослідження – політична діяльність.

Предмет – психологічні особливості творчого потенціалу особистості у політичній діяльності.

Метою роботи є з'ясування взаємозв'язків між творчим потенціалом особистості та результативністю її соціально-політичної діяльності.

Завдання

1. У результаті теоретичного аналізу встановити провідні наукові підходи щодо визначення понять політичної діяльності та творчого потенціалу.
2. З'ясувати значення та функції творчого потенціалу в політичній діяльності.

3. Підтвердити чи спростувати основну гіпотезу дослідження взаємозв'язку творчого потенціалу особистості та результативністю її політичної діяльності.

Для досягнення поставленої мети використано такі **методи** дослідження: а) теоретичні – аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, систематизація та інтерпретація отриманих даних; б) емпіричні – спостереження, а також психодіагностичні методики «»; в) методи математично-статистичної обробки даних, опрацювання даних в програмі SPSS за допомогою

Теоретичною основою дослідження є положення про: природу та зміст творчої діяльності особистості (В. А. Моляко); потенціал особистості та творчого потенціалу зокрема (І. П. Маноха); особливості політики як діяльності особистості (А. Я. Гозман, Д. В. Ольшанський, С. С. Роцин, А. І. Юр'єв та ін.); політичну діяльність як вид соціальної діяльності і як засіб реалізації суб'єктами своїх інтересів (М. Головатий, О. Демидов, А. Лузов); її особливості у структурі політичного життя (Б. Гаєвський, В. Литвин), політичних відносин (В. Бебик, В. Васютинський, О. Чередниченко), у взаємодії з політичною культурою (Л. Нагорна), ідеологією (М. Михальченко, В. Ребкало); специфіки творчої діяльності особистості (Г. С. Альтшуллер, Г. О. Гузенберг, Я. О. Пономарьов та ін.).

Практичне значення роботи полягає у можливості використання отриманих теоретичних відомостей при викладанні курсів «Психологія творчості», «Політологія»; у можливості врахування напрацьованої інформації в роботі спеціалістів у галузі політичної психології, психології творчості тощо. Також його можна використовувати як навчальний матеріал для студентів-психологів, політиків.

Структура дипломної роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Список використаних джерел

складає .... найменувань, з яких .... іноземною мовою. Загальний обсяг роботи складає 60 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ДОСЛІДЖЕННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ У ПОЛІТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1 Поняття політичної діяльності. Види, рівні та структура політичної діяльності

Політику вважають такою сферою діяльності, яка пов'язана з відносинами між соціальними групами, ядром якої є проблема завоювання, утримання і використання державної влади [3; 20].

Будь-яка проблема набуває політичного характеру, якщо її рішення пов'язане з класовими інтересами, проблемою влади. Тому у нашому дослідженні політична діяльність представляється у її широкому розумінні: діяльність людей або їх груп, яка спрямована на розподіл ресурсів та боротьбу за владу, тобто дії яких мають політичний інтерес. [15; 34]

Поняття *політичної діяльності* дає можливість в ході дослідження та аналізу політики зосередити увагу на найбільш рухомому, динамічному її аспекті — різноманітних діях людей, спрямованих на реалізацію тієї чи іншої мети. Найважливішими рисами такої діяльності вважають:

- 1) зосередження зусиль саме на загальних проблемах, потребах існування соціальної цілісності;
- 2) розгляд держави, її інтересів в якості основних інститутів вирішення цих проблем;

3) використання політичної влади як головного засобу досягнення поставлених цілей. [5; 88]

Органічний зв'язок з владою робить політичну діяльність потужним фактором управління, цілеспрямованої орієнтації і впорядкованості дій. Вивчення цієї сторони політики дозволяє виявити залежність політичних подій і процесів від стану спрямованості думок і дій тих людей, які включені в політику. Дослідники зазначають, що існує складний комплекс стало діючих обставин, що не залежать від суб'єкта політики та ігнорування яких прирікає політичну діяльність особистості на невдачу, а їх врахування служить обов'язковою умовою забезпечення її успіху.

Політичну діяльність вважають однією з форм суспільної діяльності. Але це особлива, специфічна сфера діяльності. Вона являє собою сукупність дій суспільних груп та окремих осіб, а так само і партій, по реалізації своїх політичних інтересів і, перш за все з приводу завоювання, використання та утримання влади. [7; 37]

Функції політичної діяльності є динамічними і залежать від культурно-історичного і суспільно-політичного контекстів суспільства:

а) номінальні (явні, які виділяють політику серед інших видів діяльності, та латентні, які виявляються в процесі діяльності з урахуванням конкретних ситуацій);

б) соціально-управлінські (наприклад, владні, розпоряджувальні);

в) організаційні (регулювання режиму соціально-політичної діяльності, забезпечення цілісного управлінського впливу на суспільні процеси і явища);

г) стратегічні (наприклад, боротьби за політичну владу);

д) орієнтаційні (політичної артикуляції, інтеграції великих соціальних груп, створення політичної ідеології, політичне виховання суспільства в цілому);

е) прогностичні (політичного цілепокладання та ін.) [22, 61].

Існує чимало форм політичної діяльності, серед яких зокрема всередині політичних партій виокремлюють диспути, широкий обмін думками, як в аудиторії, так і в засобах масової інформації тощо. Мета таких форм політичної комунікації - з'ясування точок зору, досягнення згоди з обговорюваних питань, а головне - здійснення узгоджених дій.

Видами політичної діяльності є:

1) теоретична (пізнавальна, прогностична ціннісно-орієнтовна) і практична (наприклад, втілення прийнятих політичних рішень);

2) індивідуальна й групова;

3) репродуктивна й продуктивна;

4) професійна й непрофесійна. [22, 62]

Політична діяльність, як будь-яка інша, поділяється на

- **теоретичну**

- **практичну**

Для теоретичної діяльності характерні такі види: *пізнавальна, прогностична, ціннісно-орієнтувальна*. Для практичної діяльності притаманний великий спектр видів, що залежить від конкретної сфери політичного життя, де здійснюються політичні дії: це зовнішня політика та міжнародні відносини, вироблення і реалізація внутрішньої політики держави, участь у житті партій, військова політика і т.д.

До основних видів політичної діяльності також належать: революції, контрреволюції, реформи, політичні перевороти, путчі, військові заговори, маніфестації, пікетування, походи, протести, референдуми, виборчі кампанії. Виділяють також форми політичної бездіяльності: політичне виключення, низька ефективність зворотного зв'язку, розчарування в політичних інститутах і політиках, політична апатія, політичний бойкот [16; 17].

Політичну діяльність класифікують також за основною спрямованістю:

- на здобуття влади або розширення владних повноважень;
- на вдосконалення, підвищення ефективності або заміну владних структур;
- на зміну або модифікацію політичних курсів, напрямків розвитку політичної системи, суспільства в цілому.

З огляду наслідків політичних дій виділяють такі види політичної діяльності:

- 1) інноваційну
- 2) стабілізуючу
- 3) консервуючу
- 4) реставраційну
- 5) революційну
- 6) трансформаційну [2; 51]

До структури політичної діяльності, в контексті політологічного підходу відносять такі складники:

- політичне керівництво державою і суспільством — визначення цілей і завдань, що стоять перед державою, формування політичної стратегії і тактики, прогнозування політичного розвитку;

- політичне функціонування — діяльність політичних інститутів (державних структур, політичних партій, громадсько-політичних об'єднань);

- участь громадян у політичному житті суспільства — належність до партій чи політичних об'єднань, участь у виборних органах державної влади, у виборах, референдумах. Існують різні види політичної участі: індивідуальна і колективна, активна й пасивна, інтенсивна і ситуативна, традиційна й новаторська, законна і нелегальна, організована і неорганізована, систематична і періодична.

- політичний маркетинг — форма організації й управління політичною практикою, формування та вивчення політичних потреб, організація політичного бізнесу і використання політичної арени. [18; 115]

Політичне керівництво спирається на політичне функціонування, яке, у свою чергу, пов'язане зі створенням і діяльністю апарату управління. Вони визначаються політичною участю широких мас і водночас спираються на неї.

Рівні політичної діяльності виділяють за місцем суб'єктів у політичній ієрархії:

- елітарний рівень, пов'язаний з регулюванням діяльності стосовно самих себе, суспільних груп, основних сфер суспільного життя;

- рівень масової участі здійснюється через різні форми і структури: право контролю народу за діяльністю владних структур, який формулює свої вимоги на індивідуальному та груповому рівнях.

Політична діяльність може здійснюватися в нормативний та ненормативний періоди. Для кожного з цих періодів існують свої характерні типи політичної діяльності. До конкретних проявів політичної діяльності в площині боротьби за владу належать вибори, міжпартійні змагання, різні форми захоплення влади, її узурпація, державний переворот, громадянська війна, путч. Вплив на владу здійснюють через діяльність опозиції, взаємодію «гілок» влади між собою, лобіювання, криптократію, громадянську непокору, терор. Застосування влади відбувається шляхом ухвалення рішень,

публічне адміністрування (управління, керівництво), розв'язання конфліктів [8; 34]

Політична діяльність як процес має такі стадії (субвиди політичної діяльності):

- 1) визначення мети;
- 2) політичне прогнозування;
- 3) прийняття політичних рішень;
- 4) політична мобілізація;
- 5) реалізація цілей, коригування тактики;
- 6) контроль;
- 7) підведення підсумків;
- 8) визначення нової стратегії. [25; 70].

Основними психологічними атрибутами політичної діяльності є активність, усвідомленість, вмотивованість, суб'єктність, адаптивність, творчість, доцільність, продуктивність, оптимальність. Її зміст співвідноситься із цілями і завданнями суспільного розвитку у той чи інший період чи етап життя соціуму. З одного боку, вона піддається впливові суб'єктивних проявів актора в політиці, а з іншого — перетворює внутрішній світ суб'єкта політичної діяльності, зумовлює розкриття й реалізацію його якостей та потенційних можливостей [22, 60].

Зміст політичної діяльності становлять дії, спрямовані на завоювання, утримання, функціонування й розвиток політико-владних відносин. Політична діяльність має конкретний характер і здійснюється як взаємодія суб'єктів та об'єктів політики. По-суті, політична діяльність відбиває систему політико-владних відносин, що панують у суспільстві.

Політична діяльність особистості може існувати як реалізація потреби в самоактуалізації (тобто потреби у здійсненні своїх здібностей і талантів, творчих потенцій, у втіленні себе). Такі політики мають унікальні індивідуальні властивості, особистісну зрілість, що має прояв як незалежність, творчість, філософське світосприйняття, толерантність (демократичність) у взаєминах, продуктивність в усіх сферах діяльності тощо [22; 58].

Проблема політичної діяльності як виду соціальної діяльності і як засобу реалізації суб'єктами своїх інтересів розробляється вітчизняними дослідниками (М. Головатий, О. Демидов, А. Лузов). Ряд авторів розглядає її у структурі політичного життя (Б. Гаєвський, В. Литвин), політичних відносин (В. Бебик, В. Васютинський, О. Чередниченко), у взаємодії з політичною культурою (Л. Нагорна), ідеологією (М. Михальченко, В. Ребкало) тощо.

Отже, політична діяльність — це діяльність у політичній сфері суспільства, спрямована на досягнення, утримання й реалізацію влади (відносини між соціальними групами та їхніми лідерами з приводу держави, використання державних інститутів у своїх інтересах; діяльність у сфері відносин між державами та їх об'єднаннями). Політична діяльність набуває технологічності, коли наявний досвід, знання про те, як досягти бажаного результату, поєднуються з ефективним використанням владних ресурсів, здатністю прогнозувати діяльність, поведінку й ставлення людей. Здійснюється технологізація політики як спрямоване застосування акторами засобів і методів прагматичного досягнення цілей.

1.2 Поняття суб'єкта політичної діяльності

Поняття суб'єкта політичної діяльності потребує розгляду з огляду на те, що ми досліджуємо результативність політичної діяльності саме конкретного політика. Тож проігнорувати це поняття у теоретичній частині ми не можемо.

Політична діяльність характеризує участь індивідів і груп у реалізації політичних відносин. Важливо знати рівень суб'єктності політичної діяльності, їх види та функції. Українські політологи (А. Пойченко, І. Федірко) виділяють три рівні суб'єктів політичної діяльності: базові (первинні) суб'єкти політики, до яких належать етноси, нації, класи, соціальні верстви, соціально-демографічні групи, територіальні й релігійні об'єднання. Вторинні суб'єкти політики — політичні партії, рухи, громадські комітети. До безпосередніх суб'єктів політики (третьої рівень) належать політичні лідери, владні структури, керівні органи політичних партій. [21,6]

У суспільстві суб'єктом і об'єктом політики можуть бути: людина, соціальні верстви, групи, організації, рухи, колективи, держави, суспільство в цілому. Але головним суб'єктом політики є саме *люди*. Завдяки їх активній діяльності діють соціально-політичні спільноти і створені ними організації. [6; 34]

Суб'єкт політики є активним за своєю природою. Русійною силою такої активності, цілеспрямованої політичної діяльності є наявність політичного інтересу. Обсяг активності зумовлений здатністю суб'єкта впливати на поведінку людей (взаємодіяти з іншими суб'єктами політики), підпорядковувати політичні дії виробленим цілям, викликати зміни у політичному стані, впливати на політичний процес. Ця здатність визначається як *політична суб'єктність*. [18; 88]

Серед суб'єктів політичної діяльності виокремлюють тих, хто є головною дійовою особою, хто - другорядною, а хто — масою, натовпом, пасивним об'єктом маніпулювання. Суб'єкт політики, впливаючи на інших

осіб, які стають для нього об'єктами політики, здатний також до *самотворення*, самоорганізації, самовдосконалення.

Здатність суб'єкта політики до *творення*, організації, управління та іншої діяльності значною мірою зумовлена такими обставинами.

1. Суб'єктивні здібності, що визначають здатність впливати на політичний процес, а саме: знання, вміння діяти, послідовність діяльності, мотивація, емоційний стан, воля, творчий потенціал та інші.

2. Об'єктивні можливості для політичних дій (досягнутий рівень зрілості суб'єкта політики, наявність політичних сил, з якими об'єднується або бореться суб'єкт, їх розгалуженість, зріле політичне середовище та ін.) [17; 91].

Політичну діяльність характеризують як раціональну, коли суб'єкт дії має чітке уявлення про цілі й методи їх досягнення, та ірраціональну, якщо суб'єкти не досягають мети через намагання втілити свої догматичні схеми чи утопічні ідеї. Політичні дії розглядають як *творчі* та інерційні. До перших відносять ту діяльність, яка вносить у політику прогресивні зміни, нову динаміку. До других — дії, які зберігають існуючий стан, нічого нового не вносять у розвиток політичної системи. [23; 104].

1.3 Результативність політичної діяльності політика

Політична діяльність є специфічним видом людської діяльності, що має регулювати, збалансовувати, узгоджувати інтереси та відносини між суб'єктами політики, сприяти досягненню в суспільстві громадянського миру та взаєморозуміння. Її результативність залежить від кількох чинників:

- володіння інформацією про політичні відносини по горизонталі (між суспільними групами, націями, станами тощо), яка дає змогу своєчасно

розробляти й впроваджувати запобіжні заходи щодо небажаного розвитку подій;

- володіння інформацією про політичні відносини по вертикалі (між центральними та місцевими органами влади й населенням), що уможливорює оцінку рівня довіри до влади, прийняття рішень щодо зняття соціальної напруженості в межах цієї площини відносин (це може бути проведення виборів, референдумів, інші політичні рішення);

- обраних цілей і засобів їх реалізації (мається на увазі основна мета діяльності: задоволення особистих чи корпоративних або суспільних інтересів, спрямованих на досягнення консенсусу й злагоди);

- прийняття політичних рішень, їх прогностичного потенціалу, передбачення можливих наслідків, позитивної або негативної реакції різних груп населення, політичних партій, суспільних організацій, рухів і т. ін.;

- розроблення політичної технології досягнення результатів політичної діяльності. [5, 100]

Ефективність політичної влади — це показник а) міри розв'язання владою соціально-політичних задач і функцій, б) успішності й результативності її діяльності (втілення владних розпоряджень у мінімально стислий термін).

Характеристиками ефективності політичної влади вважають: а) легітимність (визнання суспільством, існування інститутів влади і правомірності рішень); б) вміння коректно використовувати свої ресурси; в) управління, інституційний контроль економічного, соціального й культурного життя суспільства тощо. Ефективність політичної влади зумовлюється можливістю використання її суб'єктами соціально-психологічних джерел — таких як примус, винагорода, суспільні норми

(легітимізована влада), еталони (влада як ідентифікація), знання (експертна влада), інформація. [24, 66]

Результат в політиці є рівнодією багатьох чинників. Проте врахування (в ідеалі) всіх чинників (що розробляється в численних теоріях аналізу політики, прийняття політичних рішень), наявність коректно сформульованої задачі не виключає тієї специфічної неможливості врахувати дію двох чинників:

- *об'єктивного* (всіх контекстів політичної дійсності);
- *суб'єктивного* (меж можливостей людського пізнання).

Від того, наскільки усвідомленими й адекватними є політичні рішення, залежить успіх або невдача політичної діяльності. [22, 70]

Тож під результативністю політичної діяльності ми розуміємо сукупність вчинених особистістю політичних дій та прийнятих політичних рішень, що мають різну суспільно-політичну значущість і наслідки.

1.4 Творчий потенціал особистості: визначення, напрями, можливості

Творчий потенціал є базовою передумовою для саморозвитку людини. Він являє собою сукупність *готовності, можливості* і *здатності* особистості здійснювати діяльність в умовах, що не відповідають існуючим схемам ситуації.

- **Готовність** – як вольова спроможність особистості використати творчий потенціал.
- **Можливість** – як наявність певних умов для використання творчого потенціалу.
- **Здатність** – як наявність творчих навичок та властивостей.

Творчий потенціал сприяє виведенню особистості на новий рівень життєдіяльності – творчий, коли особистість реалізує, виражає, утверджує себе не тільки в рамках вирішення ситуації, відповіді на її вимоги, але і в якості зустрічної сили, що *протистоїть*, що *перетворює* ситуацію і саме життя, відносно свого вольового рішення. [13; 115]

Сучасні соціокультурні умови вимагають творчо активної особистості, здатної швидко адаптуватися до мінливих умов життя. Дії по шаблону, засновані на передачі знань і досвіду відомими способами діяльності (уміння і навички) вже не можуть задовольнити вимоги адаптації до змін. Навпаки, жорстко задані й некритично засвоєні зразки дій перешкоджають прояву творчості. [14; 15]

Рівень сформованості творчого потенціалу детермінує не тільки соціальне і економічне становище особистості, але і ступінь її впливу на саме суспільство, на його структуру. Саме розвиток креативності, творчих сил індивідів, актуалізація закладених в них природою здібностей і задатків дозволяє особистості швидко приймати рішення та діяти в умовах нестандартних ситуацій. [10; 20]

В якості вихідного положення в аналізі творчого потенціалу виступає положення про особистість як багатовимірну і багаторівневу систему. Розвиток будь-якої системи виражається в якісній зміні структури цієї системи або складових її елементів, що знаходяться у взаємозв'язку один з одним. Для особистості як системи в якості такої структури виступає особистісний потенціал, що дозволяє зберегти наявний стан і здійснити процеси саморозвитку індивіда. [12; 166]

Особистісний потенціал фахівця — це ступінь його загального і професійного розвитку, яка визначає успішність здійснення трудової діяльності за певною професією (спеціальністю). Особистісний потенціал фахівця включає в себе:

- *Психофізіологічний потенціал* — рівень фізичного розвитку, стану здоров'я, працездатність, витривалість, що забезпечують успішне виконання трудових функцій;

- *Кваліфікаційний потенціал* — система загальних і спеціальних знань і умінь, що обумовлюють здатність здійснювати конкретну професійну діяльність;

- *Соціальний потенціал* — рівень громадянської свідомості, ставлення до праці та професії, інтереси, рівень культури, що сприяють підвищенню ефективності праці. [12; 167]

Особистісний потенціал є тим чинником, який обслуговує трудову діяльність фахівця, сприяє її успіху. Формування професійно значимого потенціалу відбувається на базі загального розвитку і залежить від самої людини. Чим вище рівень розвитку людини, тим багатший його особистісний трудовий потенціал, звідси — вище якість професійної діяльності і навпаки. Слабка сформованість особистісних якостей згодом породжує незадоволеність працею, знижує мотивацію професійного зростання, нерідко призводить до зміни професій. Слід розглядати особистісний потенціал фахівця як сукупність «психофізіологічних властивостей, кваліфікаційної підготовки і соціально-психологічних властивостей людини як суб'єкта праці». [12; 168]

Особистісний потенціал фахівця ототожнюється з його професійно важливими якостями, які змінюються під впливом зміни характеру його праці. [12; 168]

На часі розроблена концепція особистісного потенціалу, в структурі якого виділені *інтелектуальний, творчий, духовний і психофізіологічний* потенціали. Тільки в єдності цих компонентів можливо становлення і гармонійний розвиток особистості, вдосконалення її потенційних

можливостей. Особистісний потенціал визначають як складну систему характеристик, пов'язану з рушійними силами духовного розвитку, з мотивацією і самооцінкою людини. Саме ці характеристики роблять стійким таке складне утворення як особистість. Поняття «особистісний потенціал» фіксується як здатність до творчості, так і прагнення до самовдосконалення, саморозвитку. [4; 25]

В якості структур, що дозволяють особистості зберігати свій стан і дають імпульс до саморозвитку, можуть виступати інтелектуальний і творчий потенціали, кожному з яких відводиться своя роль у формуванні, стабілізації та розвитку цілісної особистості. [4; 12]

Інтелектуальний потенціал забезпечує більш адекватну життєдіяльність індивіда в конкретному соціальному і фізичному оточенні, пристосовує її найкращим чином до умов навколишнього світу, насамперед, світу соціального. Інтелектуальний потенціал є такою сукупністю готовності, можливості і здібностей, яка дає особистості здійснювати діяльність з метою забезпечення свого сталого, «збалансованого» існування. [20; 12]

Крім інтелектуального і творчого потенціалу важливу роль у саморозвитку особистості відіграє духовно-моральний потенціал. У ньому відбиваються духовні потреби даної особистості в даний час і в даних умовах. [20; 13]

Термін «творчий потенціал» часто вживається як синонім понять «творча особистість», «креативність особистості», «обдарованість». Дослідники розглядають ці якості як цілісну сукупність. Зміст поняття **«творчий потенціал»** дослідники характеризують як:

- Сукупність реальних можливостей, умінь і навичок, що визначають рівень їх розвитку (Г.Л. Піхтовніков, Л.Н. Москвичева). Дане визначення спирається, насамперед, на семантичну сутність поняття «потенціал»;

- Синтетичну (інтегруючу) якість, що характеризує міру можливостей особистості, що здійснює діяльність творчого характеру (І.О. Мартинюк, В.Ф. Овчинніков);
- Соціально-психологічну установку на нетрадиційне розв'язання суперечностей об'єктивної реальності (Е.В. Колесникова);
- Спеціальну якість, що характеризує міру відповідності діяльнісних якостей індивіда соціальній нормі (певної соціальної ролі), необхідної для самовизначення як суб'єкта творчості (С. Євінзон);
- Характерна властивість індивіда, що визначає міру його можливостей у творчому самовтіленні і самореалізації (М.В. Колосова);
- Розвинуте почуття нового, відкритість усьому новому; як систему знань, переконань, на основі яких будується, регулюється діяльність людини; це високий ступінь розвитку мислення, його гнучкість, нетерпимість і оригінальність, здатність швидко змінювати прийоми дії відповідно з новими умовами діяльності (Т.Г. Браже, Ю.Н. Кулюткін);
- Інтегрована особистісна властивість, що виражається у відношенні (позиції, установки, спрямованості) людини до творчості. [19; 156]

Відзначаючи, що творчий потенціал особистості — це інтегральна цілісність природних і соціальних сил людини, що забезпечує його суб'єктивну потребу у творчій самореалізації та саморозвитку, ряд учених одночасно уточнює, що структурно-змістовний план творчого потенціалу відображає комплекс здібностей інтелекту, комплекс властивостей креативності та комплекс особистісних проявів (емоційних, свідомих і несвідомих, вольових, поведінкових), але не зводиться до них. А також акцентує увагу на те, що ймовірність прояву його залежить від особистого прагнення (цілеспрямованості) людини повною мірою реалізувати свої

можливості; від ступеня його внутрішньої свободи; від сформованості соціального почуття. [4; 115]

Творчий потенціал особистості складається насамперед із системи наявних у нього знань, умінь і переконань, на основі яких будується і регулюється його діяльність. [4; 115]

Отже, ми визначаємо творчий потенціал як сукупність *готовності, можливості* й *здатності* особистості здійснювати діяльність в умовах, що не відповідають існуючим схемам ситуації. Саме завдяки високому рівню творчого потенціалу особистість реалізує, виражає, утверджує себе не тільки в рамках вирішення ситуації, відповіді на її вимоги, але і в якості зустрічної сили, що *протистоїть*, що *перетворює* ситуацію і саме життя, відносно свого вольового рішення.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА МЕТОДИКИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОБГРУНТУВАННЯ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

2.1 Методики діагностики творчих здібностей

Творчий потенціал особистості – збірне поняття, яке включає у себе всі властивості творчої особистості, а також розуміє під собою загальну направленість особистості на творчий підхід до розв'язання буденних та професійних задач. Визначити рівень творчого потенціалу можливо при дослідженні усіх аспектів розвитку творчої особистості, дослідження

окремих її властивостей та особливостей. Застосувавши достатню кількість методик можна виявити загальний рівень творчого потенціалу особистості.

Діагностика творчого потенціалу особистості – складний, багаторівневий процес, адже більшість методик досить комплексні, багаторівневі, складні в обробці та в інтерпретації, вимагають очної зустрічі досліджуваного з спеціалістом. Також діагностику творчого т-потенціалу можна провести за допомогою контент-аналізу чи аналізу продуктів діяльності.

Серед можливих методик дослідження творчого потенціалу особистості нами було виділено наступні:

1) Діагностика особистісної креативності Тунік дозволяє визначити чотири особливості творчої особистості: допитливість (Д); уяву (У); складність (С) і схильність до ризику (Р), та вивести загальний бал креативності на основі цих особливостей. Незважаючи на її адресність юнацькому віку, вона не втрачає своєї прогностичності і в зрілому віці. Її переваги очевидні – можливість дистанційного проходження методики, невелика кількість запитань – 50, лаконічність та зрозумілість методики, легкість в обробці та інтерпретації результатів, можливість отримати загальний бал.

2) Методика оцінювання вербальної креативності Торренса була обрана нами через можливість дистанційного її проведення. Вона складається з 7 блоків-завдань, що діагностують рівень вербальної креативності досліджуваного. Методика може бути проведена з людьми будь-якого віку як індивідуально, так і в колективі. Експериментатор пропонує респондентам виконати 7 завдань з обмеженням часу на виконання кожного. Серед них такі: утворіть якомога більше слів, що починаються на "про-" (час на виконання 2 хв), утворіть якомога більше слів, що закінчуються на "-тя" (час на виконання 2 хв), утворіть слова, що

починаються з букв "М, П, В, А" і складіть з них якомога більше речень (не з одних і тих же слів, їх можна змінювати, час - 3 хв), Розшифруйте абривіатури НПБ, АНЛО, ТЕФ, КОРА, МУГ, ЛПІ, ПАР, УГАТ, СБС, АДОК на свій лад (час 5 хв), напишіть якомога більше назв предметів, що володіють якістю "м'який" (час - 2 хв), подайте найбільшу кількість синонімів до слова "прекрасний" (час - 2,5 хв), назвіть якомога більшу кількість способів використання предмета "цеглина" (час - 2,5 хв).

Однак дані методики не дозволяють виміряти загальний творчий потенціал у особистості і його саме із результативністю її політичної діяльності. Тому для проведення дослідження нами було вирішено розробити авторський опитувальник. У ньому досліджуваним пропонувалося оцінити творчий потенціал та результативність діяльності 20 обраних нами політиків-лідерів. Опис і структура авторського опитувальника подані у Підрозділі 2.3.

У нашому дослідженні ми опиралися на експертну оцінку творчого потенціалу. Вважаємо, що у спеціалістів формується високий рівень політичного мислення, тому такі оцінки будуть звільнені від нашарування суб'єктивізму. Саме тому ми обрали у якості контрольної групи пересічних громадян, у котрих правильне політичне мислення не сформоване, хоча усі вони включені у політичне життя суспільства і, безумовно, можуть надавати свої оцінки діяльності тих чи інших політичних лідерів.

2.2 Методи проведення дослідження

Теоретичні методи дослідження:

1) Аналіз, синтез, систематизація наукових даних. Порівняння різних підходів до вивчення та визначення предмета та об'єкта дослідження. Аналіз і синтез як логічні методи пізнання виникли на підставі практичної діяльності та досвіду людини. Практичне розчленування й поєднання речей передували логічному аналізу і синтезу. Аналіз і синтез - два мисленнєві

процеси, що органічно взаємопов'язані і взаємозумовлені. Аналіз полягає в розкладенні об'єкта на складники під час дослідження. Внаслідок синтезу з'являється нове утворення, властивостями якого є не лише зовнішня сума властивостей компонента, а й результат їх взаємопроникнення та взаємовпливу. Отже, єдність аналізу й синтезу забезпечує адекватне відображення дійсності у свідомості людини.

Емпіричні методи:

Для проведення емпіричної частини дослідження нами було розроблено **авторський опитувальник**. У ньому досліджуваним пропонувалося оцінити творчий потенціал та результативність політичної діяльності обраних 20 політиків сучасності та минулого. Завдяки цьому опитувальнику ми отримали дані, для котрих у подальшому застосували методи математичної обробки даних, щоб підтвердити чи спростувати гіпотези дослідження.

Методики математичної обробки даних:

Описові статистики (у програмі GoogleForms)

Статистичне спостереження – це процес науково організованого планомірного збору даних.

Види статистичного спостереження:

1. За часом реєстрації фактів:

- поточне, систематичний запис фактів по мірі їх виникнення
- періодичне, реєстрація фактів через строго визначені проміжки часу,
- одночасне, реєстрація фактів по мірі їх необхідності в певний момент часу;

2. За кількістю досліджуваних:

- суцільне, вивчаються всі досліджувані певної сукупності,
- несуцільне: вибіркоче, дає характеристику всієї сукупності на основі обстеження її частини; спостереження основного масиву – спостерігаються об'єкти, які займають найбільшу питому вагу в досліджуваній сукупності,
- монографічне, детальне і глибоке вивчення окремих одиниць досліджуваної сукупності.

3. За способами статистичне спостереження ділять на:

- безпосереднє, отримання відомостей шляхом особистого огляду, підрахунку і т.д.,
- документальне, отримання інформації з певних документів,
- опитування, отримання інформації зі слів опитуваного.

До принципів статистичного спостереження відносять:

1. Формулювання мети дослідження – слід визначити мету дослідження, інакше буде зібрано багато непотрібної інформації, і мало – потрібної.
2. Визначення об'єкта дослідження – слід визначити, яке коло явищ досліджується і в якому аспекті.
3. Розробка програми дослідження – в якій послідовності і які факти вивчатимуться.

Отримані з допомогою статичного спостереження матеріали можуть бути відповідним чином оброблені і на основі обробки можна зробити певні висновки про досліджуваний процес чи явище. Всі методи кількісної обробки прийнято розділяти на первинні та вторинні. Первинна статистична обробка націлена на впорядкування інформації про об'єкт і предмет вивчення. На цій стадії «сирі» відомості групуються за тими чи іншими критеріями, що

заносяться у зведені таблиці. Первинно оброблені дані дають можливість дослідникові зрозуміти характер всієї сукупності даних в цілому: про їх однорідність-неоднорідність, компактність-розкиданість, чіткість-розмитість і т.д. Ця інформація чітко спостерігається в візуальних формах представлення даних і дає відомості про їх розподіл. До основних методів первинної статистичної обробки відносяться: обчислення мір центральної тенденції, мір розкиду (мінливості) даних та квантилі розподілу.

Первинний статистичний аналіз всієї сукупності отриманих у дослідженні даних надає можливість охарактеризувати її в гранично стислому вигляді і відповісти на два головних запитання: 1) яке значення найбільш характерне для вибірки; 2) чи великий розкид даних щодо цього характерного значення, тобто яка варіативність даних.

Шкалювання

Шкалювання – метод моделювання реальних процесів за допомогою числових систем.

До основних процедур шкалювання відносяться:

- 1) парне порівняння об'єктів;
- 2) віднесення об'єктів до категорій і т.д.

Загальний процес шкалювання складається з конструювання за певними правилами самої шкали і включає два етапи:

- 1) на етапі збору даних, від методів якого залежить вигляд соціальнопсихологічної інформації, створюється емпірична система досліджуваних об'єктів і фіксуються типи відношень між ними;

- 2) на етапі аналізу даних, від методів якого залежить обсяг інформації, будується числова система, що моделює відношення емпіричної

системи об'єктів; іноді цей етап означається як вибір і реалізація методу шкалювання.

Є два типи задач, що вирішуються за допомогою шкалювання:

1) числове відображення сукупності об'єктів за допомогою їх усередненої групової оцінки; в цьому випадку відображення здійснюється за допомогою шкали оцінок;

2) числове відображення внутрішніх характеристик індивідів за допомогою фіксації їх відношення до деякого соціально-психологічного явища; в цьому випадку відображення здійснюється за допомогою шкали установок.

Отже, шкали розрізняються не тільки за математичними властивостями, але і різними способами збору інформації. У кожній шкалі застосовуються певні методи аналізу даних. В залежності від типу задач, що вирішуються з допомогою шкалювання, будуються або шкали оцінок, або шкали для вимірювання соціальних установок.

Шкала оцінок – методичний прийом, що дозволяє розподілити сукупність об'єктів, що вивчаються, по мірі вираженості загальної для них властивості.

Шкала установок – прийом, що дозволяє порівнювати індивідів по величині, інтенсивності і стійкості їх відношення до явища, що вивчається.

Кореляційний аналіз у програмі SPSS

Міри зв'язку виявляють співвідношенням, як правило, між двома змінними, які виміряні на одній вибірці. Ці зв'язки визначають через обчислення коефіцієнтів кореляції. Кореляційний аналіз для двох випадкових величин складається з:

- побудови кореляційного поля і складання кореляційної таблиці;

- обчислення вибірових коефіцієнтів кореляції і кореляційних відносин;

- перевірки статистичної значущості зв'язку.

Основне призначення кореляційного аналізу – виявлення зв'язку між двома або більше досліджуваними змінними, яка розглядається як спільна узгоджена зміна двох досліджуваних характеристик.

При побудові кореляційних моделей виходять з умови нормальності багатовимірного закону розподілу генеральної сукупності. Ці умови забезпечують лінійний характер зв'язку між досліджуваними ознаками і дозволяють для дослідження взаємозв'язку між змінними використовувати лінійні коефіцієнти кореляції. На практиці в якості показників тісноти зв'язку розраховують парний, приватний і множинний коефіцієнти кореляції, кожен з яких несе своє смислове навантаження.

Вибір методу обчислення коефіцієнта кореляції, в першу чергу, залежить від: - типу шкали, в якій виміряні змінні (номінальна, рангова, інтервальна, абсолютна); - виду нормальності розподілу даних.

Парний коефіцієнт кореляції (коефіцієнт кореляції Пірсона) характеризує ступінь лінійної залежності між двома змінними на тлі дії всіх інших змінних, відібраних для аналізу. Так, наприклад, парний коефіцієнт кореляції r_{12} характеризує ступінь лінійної залежності між змінними x_1 і x_2 на тлі впливу інших змінних $x_3, x_4, \dots, x_t$.

Передумовами використання коефіцієнта кореляції Пірсона є:

- Усі спостереження взаємно незалежні.
- Спостереження мають нормальний закон розподілу.

На відміну від функціональної залежності, наприклад функції логарифму або синусу, коли кожному значенню однієї величини відповідає

точно відоме значення другої, імовірнісний зв'язок характеризується тим, що кожному значенню однієї змінної відповідає множина значень другої змінної. Сила зв'язку характеризується також і абсолютною величиною коефіцієнта кореляції. Чим ближче до 1 або -1 значення кореляції, тим сильніший зв'язок. Якщо значення знаходиться ближче до 0, то це означає слабкий зв'язок. Якщо коефіцієнт кореляції від'ємний, це означає наявність протилежного зв'язку: чим вище значення однієї змінної, тим нижче значення іншої. Тобто від'ємна кореляція означає те, що із збільшенням однієї величини друга має тенденцію до зменшення. Якщо коефіцієнт кореляції близький до нуля, між величинами немає лінійного статистичного зв'язку, але не виключена наявність нелінійного зв'язку.

В силу своїх властивостей і простоти обчислення парний коефіцієнт кореляції r є одним з найпоширеніших способів вимірювання лінійного зв'язку між випадковими величинами в генеральній сукупності. Величина парного коефіцієнта кореляції лежить в інтервалі від -1 до +1. Значення $r = \pm 1$ свідчить про наявність функціональної залежності між розглянутими ознаками. Якщо $r = 0$, то можна зробити висновок про те, що лінійний зв'язок між змінними X і Y відсутня, однак його не означає, що вони статистично незалежні. У цьому випадку можливе існування іншої, нелінійної форми залежності між змінними.

Значення (по модулю) та інтерпретації кореляцій:

- до 0,2 – дуже слабка кореляція
- до 0,5 – слабка кореляція
- до 0,7 – середня кореляція
- до 0,9 – висока кореляція
- понад 0,9 – дуже висока кореляція

2.3 Структура авторського опитувальника

Опитувальник було створено у сервісі GoogleForms. Він містив 5 розділів: у першому досліджуваному було запропоновано вказати свій вік, стать, приналежність чи відсутність такої до групи політичних експертів. 4 інших містили блоки запитань щодо оцінки творчого потенціалу та результативності політичної діяльності вказаних політиків. Нами було обрано 20 політиків-керівників різних країн у різний історичний період, адже уявляється, що вони мають ширшу можливість до вчинення самостійних політичних дій та прийняття незалежних політичних рішень. Серед обраних політиків у Блоці 1 були представлені українські президенти: Володимир Зеленський, Петро Порошенко, Віктор Ющенко, Леонід Кучма, Леонід Кравчук. У Блоці 2 – сучасні закордонні політики: Джо Байден, Еманнюель Макрон, Джастін Трюдо, Борис Джонсон, Олаф Шольц. У Блоці 3 – закордонні політики-лідери минулого: Вінстон Черчилль, Франклін Делано Рузвельт, Шарль де Голль, Джон Фіцджеральд Кеннеді, Маргарет Тетчер. У Блоці 4 – політики, що їх визначають як авторитарних, і декотрі з них ввійшли в історію як тирані: Адольф Гітлер, Беніто Муссоліні, Йосип Сталін, Мао Цзедун, Франсіско Франко.

Шкала оцінки творчого потенціалу містила 5 рівнів: високий, вище середнього, середній, нижче середнього, низький.

Шкала оцінки результативності політичної діяльності також містила аналогічних 5 рівнів: висока, вище середнього, середня, нижче середнього, низька.

Вже згодом для кожного номінативного значення цих шкал була присвоєна певна кількість балів: «високий/висока» = 5 балів, «вище середнього» = 4 бали, «середній/середня» = 3 бали, «нижче середнього» = 2 бали, «низький/низька» = 1 бал.

РОЗДІЛ 3. ХІД, ЕТАПИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Наше дослідження особливостей творчого потенціалу особистості та результативності її політичній діяльності складалось із декількох традиційних етапів:

- 1) Підготовчий:

а) Виділення теми і попереднє визначення проблеми дослідження. На цьому етапі нами було встановлено основний об'єкт та предмет дослідження - політична діяльність та взаємозв'язок творчого потенціалу особистості із результатами її політичній діяльності.

б) Підбір і аналіз літератури. Найбільш об'ємний етап роботи, на якому нами було обрано й опрацьовано 17 джерел, серед яких праці Моляко В. А. , Манохи І. П. , Ольшанського Д. В., Авдошиної З. А. Дослідженнями політичної діяльності та її аспектів займаються немало дослідників, зокрема, такі як Рощин С. С., Юр'єв А. І., Дімеченский Г. Г., Гозман А. Я., Шестопап Е. Б. Творчості присвятили свої праці Пономарев Я. А., Гузенберг Г. О., Альтшуллер Г. С.

в) Уточнення проблеми, гіпотез і завдань дослідження. На цьому етапі ми визначились із метою роботи, якою стало проведення дослідження взаємозв'язків між творчим потенціалом особистості та результативністю її політичної діяльності. А також із завданнями: здійснити теоретичний аналіз провідних наукових підходів щодо визначення «політичної діяльності» та «творчого потенціалу»; з'ясувати значення та функції творчого потенціалу в політичній діяльності; підтвердити чи спростувати основну гіпотезу дослідження взаємозв'язку творчого потенціалу особистості та результативністю її політичної діяльності. У нашому дослідженні ми проводили 1 зріз у 2022 році і сформувавши основну гіпотезу: 1) високий творчий потенціал особистості взаємопов'язаний із результативністю її політичної діяльності.

г) Підбір і апробація дослідницьких методик. Для проведення першого зрізу нами було розроблено авторський опитувальник. А також визначено основні методи математичної обробки даних. Головним інструментом для проведення обробки та аналізу результатів було обрано кореляційний аналіз у програмі «СПСС» .

д) Вибір схеми організації і проведення дослідження. На даному етапі ми склали план організації дослідження та визначились, хто буде належати до контрольної та експериментальної груп.

2) Збір фактичного матеріалу. Наше дослідження було проведене у весняний період 2022 року.

3) Обробка і аналіз отриманих результатів. Отримані дані були введені в програму СПСС. Усі результати математичної статистики наведено у таблицях та діаграмах. Згодом нами було проаналізовано результати зрізу дослідження та подано їх інтерпретацію. Також було сформовано декілька нових гіпотез для продовження подальшого дослідження.

4) Формулювання висновку. На цьому завершальному етапі було сформульовано стислий висновок за результатами інтерпретації даних дослідження.

Отже, план дослідження коротко можна викласти так:

- 1) Вибір теми, визначення мети, об'єкта і предмета дослідження.
- 2) Пошук літератури, що присвячена проблемі.
- 3) Вибір методів дослідження.
- 4) Проведення дослідження.
- 5) Обробка результатів дослідження.
- 6) Формулювання висновків.

3.1 Характеристика вибірки та організація дослідження

Головна гіпотеза дослідження: високий творчий потенціал особистості взаємопов'язаний із результативністю її політичної діяльності.

Досліджувані групи:

1) Усього у дослідженні взяли участь 20 досліджуваних. Серед них виділено *експериментальну* та *контрольну* групи:

- **Експериментальна** — експерти-політологи (особи, що навчалися/навчаються за спеціальність "Політологія") — 7 досліджуваних.
- **Контрольна** — пересічні українці різного віку — 13 досліджуваних.

З них 12 досліджуваних жіночої статі, 8 – чоловічої. Вік досліджуваних різний: найбільше з них належали до вікової групи 18-25 років, менше – до вікової групи 26-35 років, по 2 досліджуваних належали до вікових груп 36-45 та 46-55 років, 1 – 56 і більше років.

Дослідження проводилось у мережі інтернет. Обраним досліджуваним було надане посилання на вказаний авторський опитувальник у форматі GoogleForms. Статистичні описові таблиці ми одержали через вбудовану програму аналізу GoogleForms. Отримані дані були введені в програму СПСС і оброблені в ній.

Інструкція для досліджуваних:

Вітаю, Ви запрошені взяти участь в опитуванні "Дослідження взаємозв'язку між творчим потенціалом політика та результативністю його політичної діяльності"

Якщо Ви зацікавлені, заповніть, будь ласка, даний опитувальник:
<https://forms.gle/VVYxwLqRcsMotGqm8>

Це не займе більше 15 хвилин Вашого часу.

Заповнивши цей опитувальник, Ви допоможете мені завершити диплом, а українській психології — розвиватися у нових перспективних напрямках. Вам пропонується оцінити політичну діяльність та творчий

потенціал політиків-лідерів із 4 блоків. Нижче проведемо дефініцію цих понять.

Отже, у даному дослідженні:

Творчий потенціал — являє собою сукупність готовності, можливості і здатності особистості здійснювати діяльність в умовах, що не відповідають існуючим схемам ситуації. Готовність – як вольова спроможність особистості використати творчий потенціал. Можливість – як наявність певних умов для використання творчого потенціалу. Здатність – як наявність творчих навичок та властивостей. Творчий потенціал сприяє виведенню особистості на новий рівень життєдіяльності – творчий, коли особистість реалізує, виражає, утверджує себе не тільки в рамках вирішення ситуації, відповіді на її вимоги, але і в якості зустрічної сили, що протистоїть, перетворює ситуацію і саме життя відносно свого вольового рішення.

Політична діяльність — представляється у її широкому розумінні: діяльність людей або їх групи, що спрямована на розподіл ресурсів та боротьбу за владу, тобто дії яких мають політичний інтерес.

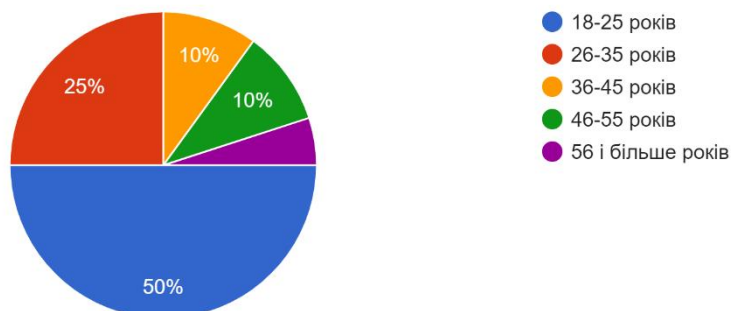
Результативність політичної діяльності — сукупність вчинених особистістю політичних дій та прийнятих політичних рішень, що мають різну суспільно-політичну значущість і наслідки.

3.2 Статистичні дані

Загальні відомості про вибірку

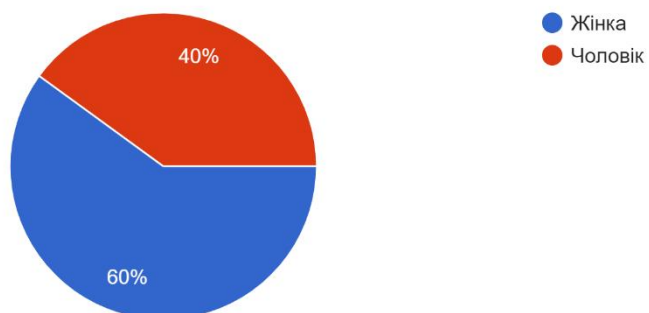
До якої вікової групи Ви належите?

20 ответов

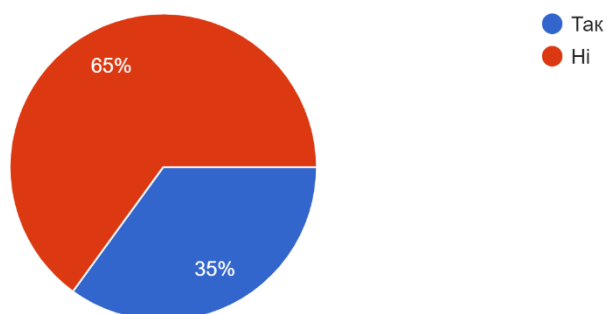
Ваша стать?

20 ответов

Чи є Ви політичним експертом? (навчаєтесь/навчались за спеціальність "Політологія")

20 ответов

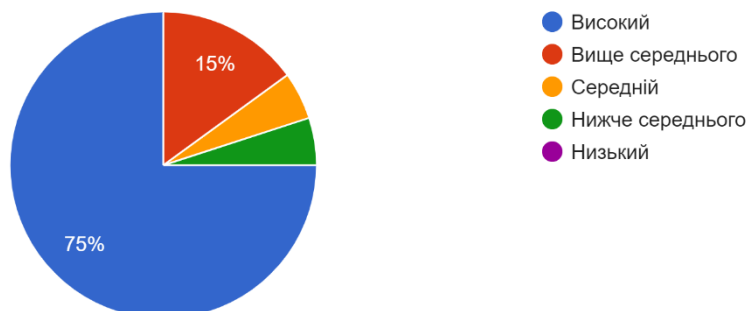

Блок 1:

Володимир Зеленський

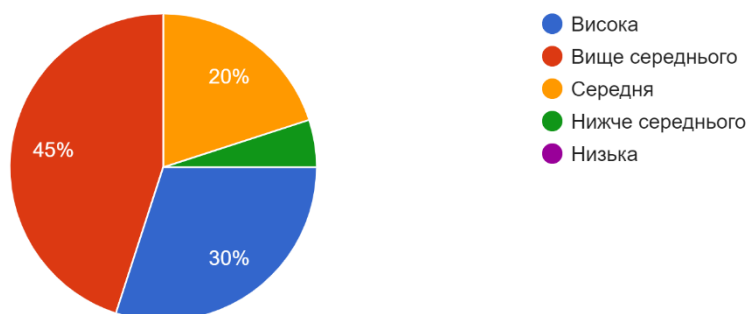
Творчий потенціал Зеленського

20 ответов

Результативність політичної діяльності Зеленського

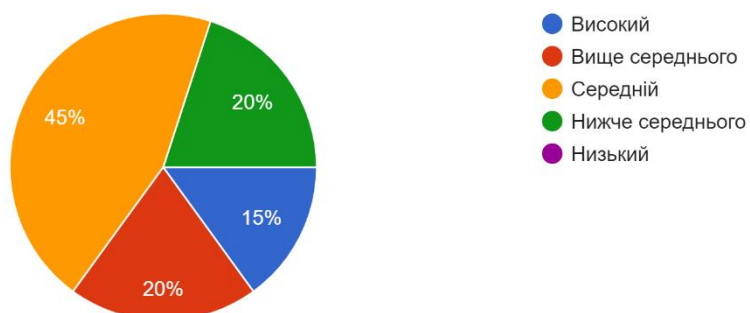
20 ответов

Петро Порошенко

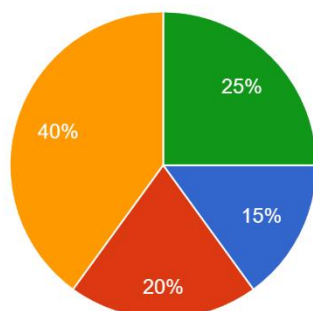
Творчий потенціал Порошенка

20 ответов

Результативність політичної діяльності Порошенка

20 ответов

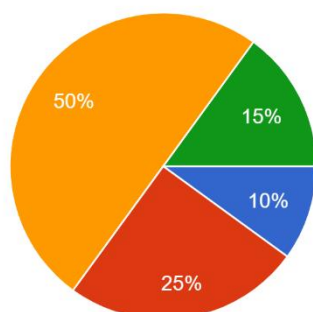

- Висока
- Вище середнього
- Середня
- Нижче середнього
- Низька

Віктор Ющенко

Творчий потенціал Ющенко

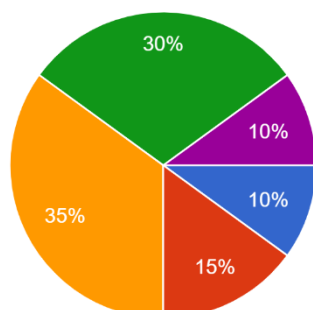
20 ответов

- Високий
- Вище середнього
- Середній
- Нижче середнього
- Низький

Результативність політичної діяльності Ющенко

20 ответов

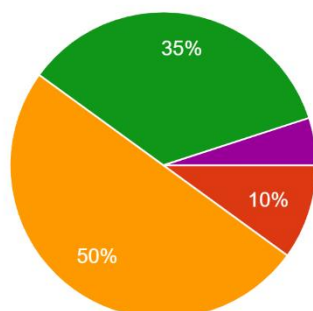

- Висока
- Вище середнього
- Середня
- Нижче середнього
- Низька

Леонід Кучма

Творчий потенціал Кучми

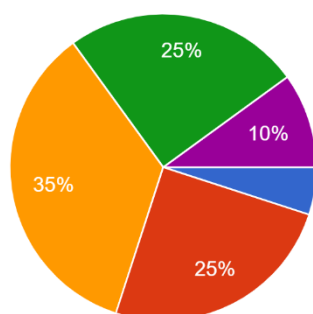
20 ответов

- Високий
- Вище середнього
- Середній
- Нижче середнього
- Низький

Результативність політичної діяльності Кучми

20 ответов

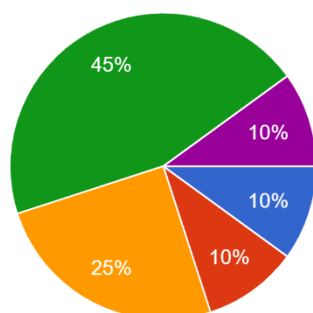

- Висока
- Вище середнього
- Середня
- Нижче середнього
- Низька

Леонід Кравчук

Творчий потенціал Кравчука

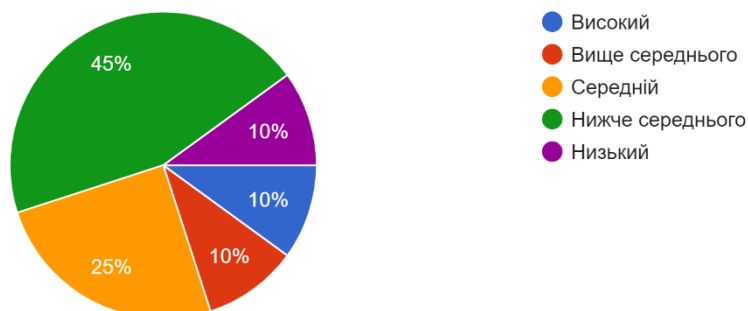
20 ответов

- Високий
- Вище середнього
- Середній
- Нижче середнього
- Низький

Творчий потенціал Кравчука

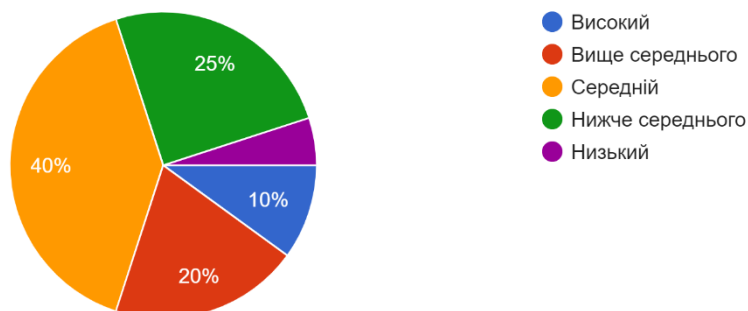
20 ответов

Блок 2:

Джо Байден

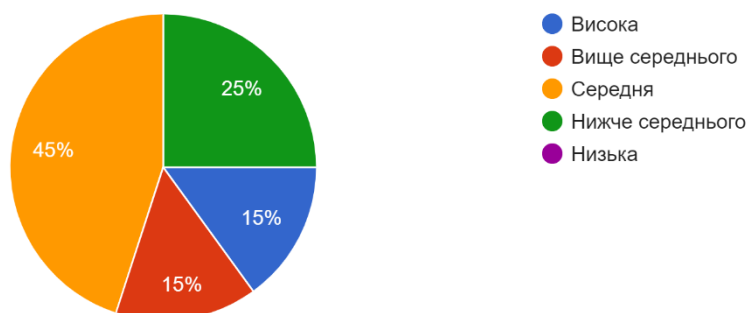
Творчий потенціал Байдена

20 ответов

Результативність політичної діяльності Байдена

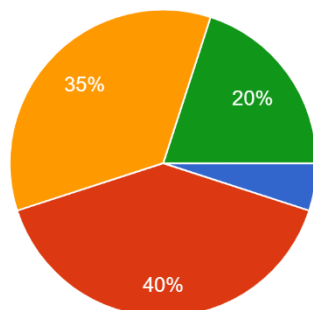
20 ответов

Емманюель Макрон

Творчий потенціал Макрона

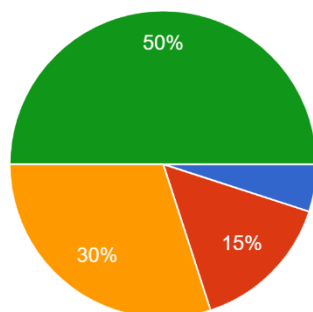
20 ответов

- Високий
- Вище середнього
- Середній
- Нижче середнього
- Низький

Результативність політичної діяльності Макрона

20 ответов

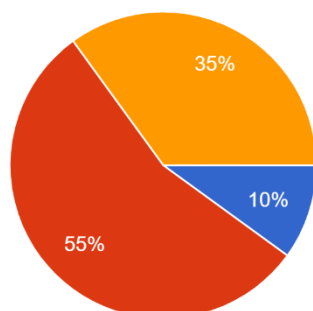

- Висока
- Вище середнього
- Середня
- Нижче середнього
- Низька

Джастін Трюдо

Творчий потенціал Трюдо

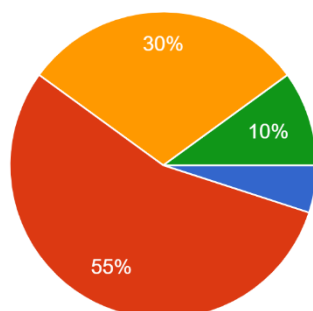
20 ответов

- Високий
- Вище середнього
- Середній
- Нижче середнього
- Низький

Результативність політичної діяльності Трюдо

20 ответов

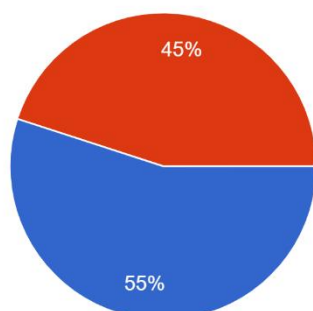

- Висока
- Вище середнього
- Середня
- Нижче середнього
- Низька

Борис Джонсон

Творчий потенціал Джонсона

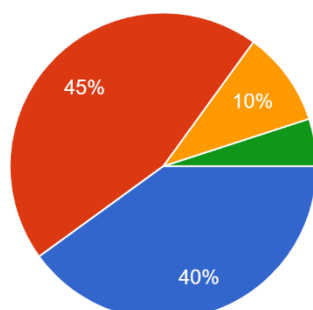
20 ответов

- Високий
- Вище середнього
- Середній
- Нижче середнього
- Низький

Результативність політичної діяльності Джонсона

20 ответов

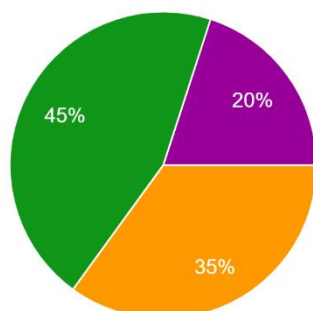

- Висока
- Вище середнього
- Середня
- Нижче середнього
- Низька

Олаф Шольц

Творчий потенціал Шольца

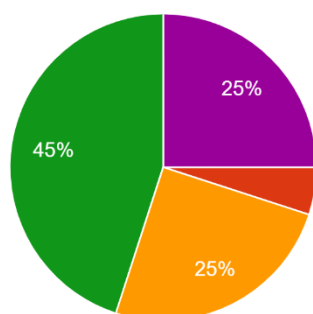
20 ответов

- Високий
- Вище середнього
- Середній
- Нижче середнього
- Низький

Результативність політичної діяльності Шольца

20 ответов

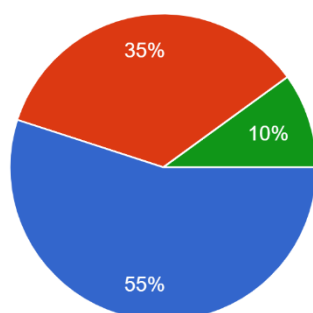
- Висока
- Вище середнього
- Середня
- Нижче середнього
- Низька

Блок 3:

Вінстон Черчилль

Творчий потенціал Черчилля

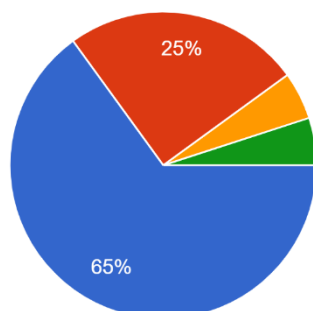
20 ответов

- Високий
- Вище середнього
- Середній
- Нижче середнього
- Низький

Результативність політичної діяльності Черчилля

20 ответов

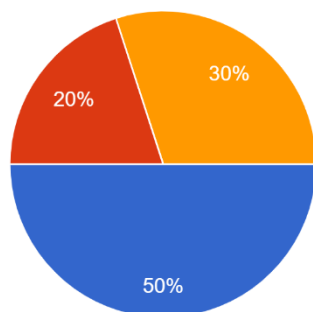

- Висока
- Вище середнього
- Середня
- Нижче середнього
- Низька

Франклін Делано Рузвельт

Творчий потенціал Рузвельта

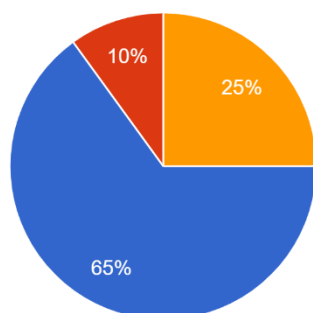
20 ответов

- Високий
- Вище середнього
- Середній
- Нижче середнього
- Низький

Результативність політичної діяльності Рузвельта

20 ответов

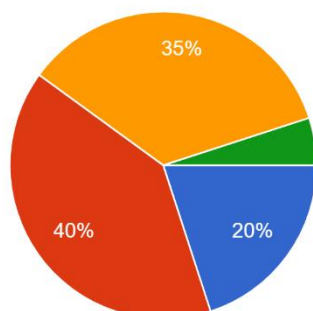

- Висока
- Вище середнього
- Середня
- Нижче середнього
- Низька

Шарль де Голль

Творчий потенціал де Голля

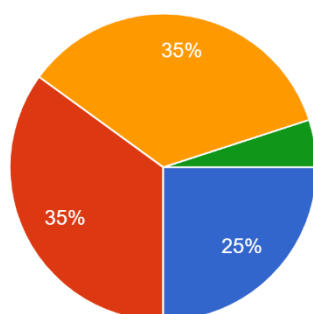
20 ответов

- Високий
- Вище середнього
- Середній
- Нижче середнього
- Низький

Результативність політичної діяльності де Голля

20 ответов

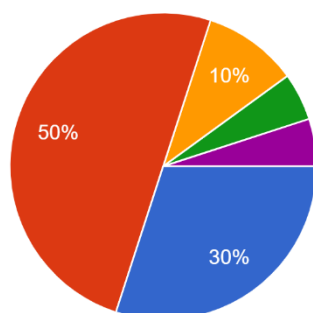

- Висока
- Вище середнього
- Середня
- Нижче середнього
- Низька

Джон Фіцджеральд Кеннеді

Творчий потенціал Кеннеді

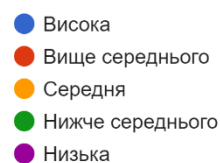
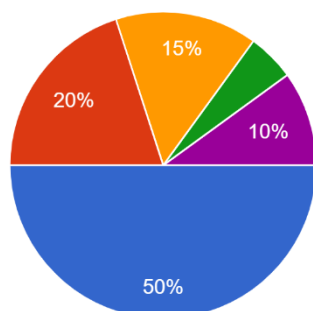
20 ответов

- Високий
- Вище середнього
- Середній
- Нижче середнього
- Низький

Результативність політичної діяльності Кеннеді

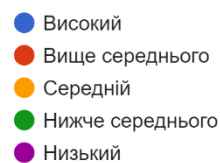
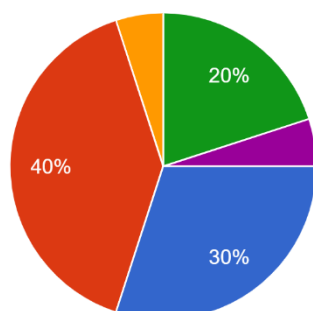
20 ответов

Маргарет Тетчер

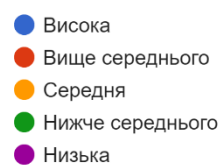
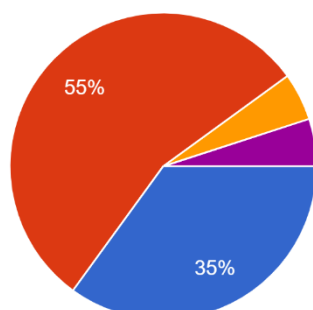
Творчий потенціал Тетчер

20 ответов

Результативність політичної діяльності Тетчер

20 ответов

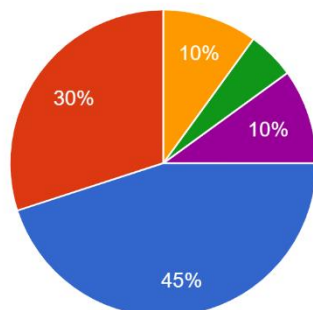

Блок 4:

Адольф Гітлер

Творчий потенціал Гітлера

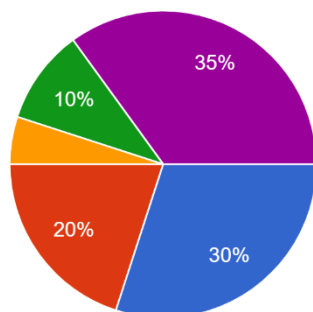
20 ответов

- Високий
- Вище середнього
- Середній
- Нижче середнього
- Низький

Результативність політичної діяльності Гітлера

20 ответов

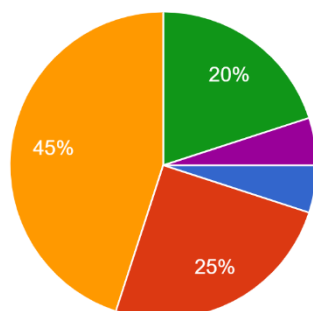

- Висока
- Вище середнього
- Середня
- Нижче середнього
- Низька

Беніто Муссоліні

Творчий потенціал Муссоліні

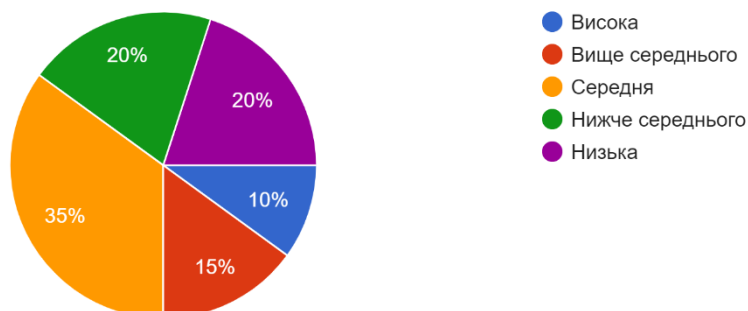
20 ответов

- Високий
- Вище середнього
- Середній
- Нижче середнього
- Низький

Результативність політичної діяльності Муссоліні

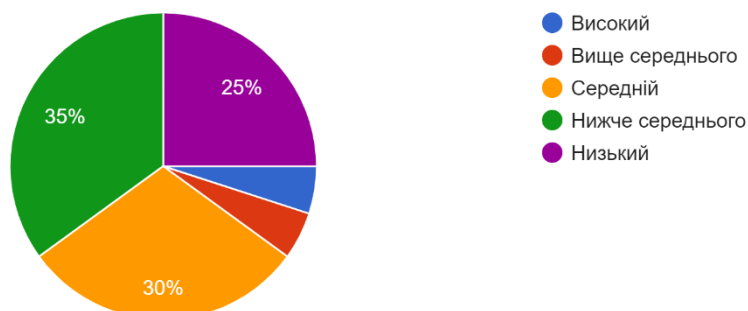
20 ответов

Йосип Сталін

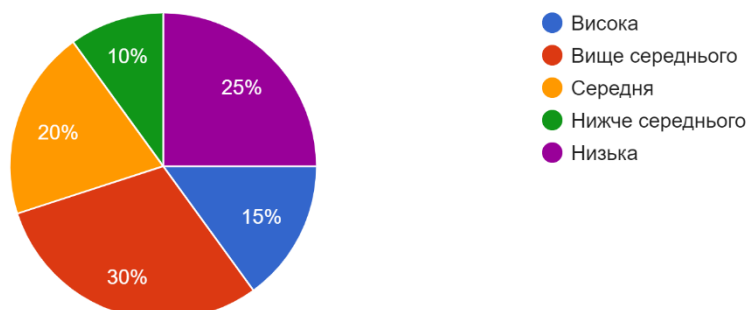
Творчий потенціал Сталіна

20 ответов

Результативність політичної діяльності Сталіна

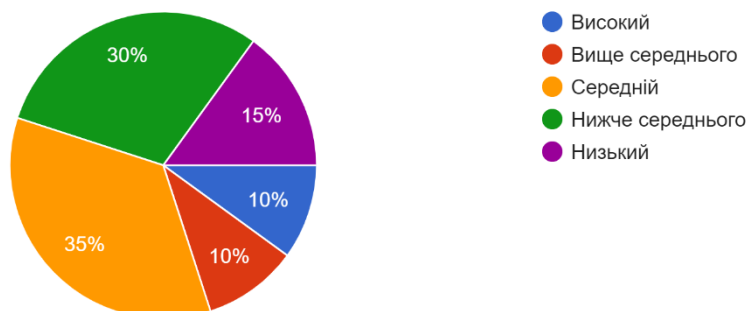
20 ответов

Мао Цзедун

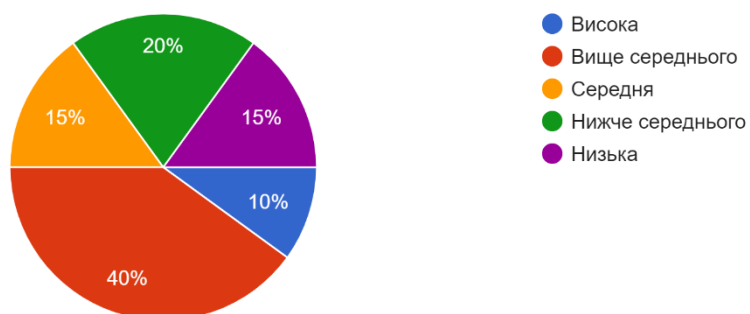
Творчий потенціал Цзедуна

20 ответов

Результативність політичної діяльності Цзедуна

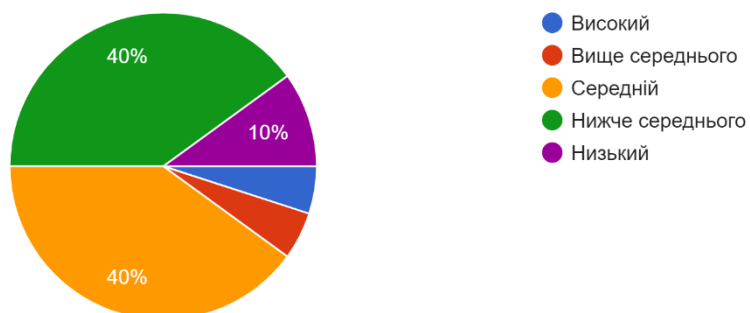
20 ответов

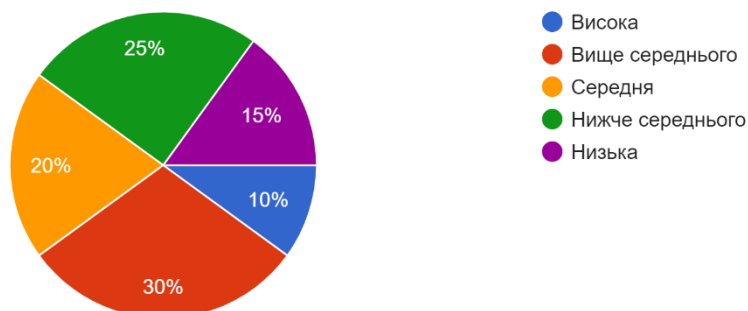
Франсіско Франко

Творчий потенціал Франко

20 ответов

Результативність політичної діяльності Франко
20 ответов

3.3 Результати математичного аналізу даних

Для зручності обрахунків для номінативних відповідей нами були присвоєні бали: «високий/висока» = 5 балів, «вище середнього» = 4 бали, «середній/середня» = 3 бали, «нижче середнього» = 2 бали, «низький/низька» = 1 бал.

Далі підрахована сума балів для творчого потенціалу (ТП) та результативності політичної діяльності (РПД) кожного з політиків у кожному блоці: загальна, для експериментальної групи експертів та для контрольної групи пересічних громадян.

Оскільки у дослідженні взяло участь 20 досліджуваних, то в загальному випадку для результатів по ТП і РПД максимальна сума балів = 100, для експериментальної групи із 7 осіб = 35 балів, контрольної групи = 65 балів.

Результати наведені у таблицях:

Таблиця 1.

Блок 1, сума балів по творчому потенціалу та результативності політичної діяльності: загальна, для експериментальної (ЕГ) та контрольної груп (КГ).

	Загальна сума балів по ТП	Загальна сума балів по РПД	Сума балів по ТП для ЕГ	Сума балів по РПД для ЕГ	Сума балів по ТП для КГ	Сума балів по РПД для КГ
Зеленський	92	80	35	29	57	51
Порошенко	64	65	21	23	43	42
Ющенко	66	57	23	19	43	38
Кучма	53	58	20	25	33	33
Кравчук	53	54	17	21	36	33

Таблиця 2.

Блок 2, сума балів по творчому потенціалу та результативності політичної діяльності: загальна, для експериментальної (ЕГ) та контрольної груп (КГ).

	Загальна сума балів по ТП	Загальна сума балів по РПД	Сума балів по ТП для ЕГ	Сума балів по РПД для ЕГ	Сума балів по ТП для КГ	Сума балів по РПД для КГ
Байден	61	64	19	20	42	44
Макрон	66	55	25	21	41	44
Трюдо	75	71	28	26	47	45
Джонсон	91	84	31	28	60	56
Шольц	43	42	15	16	28	26

Таблиця 3.

Блок 3, сума балів по творчому потенціалу та результативності політичної діяльності: загальна, для експериментальної (ЕГ) та контрольної груп (КГ).

	Загальна сума балів по ТП	Загальна сума балів по РПД	Сума балів по ТП для ЕГ	Сума балів по РПД для ЕГ	Сума балів по ТП для КГ	Сума балів по РПД для КГ
Черчилль	87	90	31	33	56	57
Рузвельт	84	88	28	31	56	57
Де Голль	75	76	27	30	48	46
Кеннеді	79	79	26	27	53	54
Тетчер	74	85	20	29	50	56

Таблиця 4.

Блок 4, сума балів по творчому потенціалу та результативності політичної діяльності: загальна, для експериментальної (ЕГ) та контрольної груп (КГ).

	Загальна сума балів по ТП	Загальн а сума балів по РПД	Сума балів по ТП для ЕГ	Сума балів по РПД для ЕГ	Сума балів по ТП для КГ	Сума балів по РПД для КГ
Гітлер	79	60	31	22	48	38
Муссоліні	61	55	23	19	38	36
Сталін	46	60	11	19	35	41
Цзедун	54	62	18	23	36	39
Франко	51	59	20	21	31	38

Отримані значення нами було введено у програму SPSS/

Порівняли t-критерій для парних вибірок

Таблиця 5.

Статистика парних вибірок

		Середнє	N	Середнеквадрати чне відхилення	Середнеквадратична похибка середнього
Пара 1	ЗагсумбалТП	67,70	20	14,978	3,349
	ЗагсумбалРПД	67,20	20	13,485	3,015
Пара 2	СумбалТПдляЕГ	23,45	20	6,186	1,383
	СумбалРПДдляЕГ	24,10	20	4,778	1,068
Пара 3	СумбалТПдляКГ	44,05	20	9,395	2,101
	СумбалРПДдляКГ	43,70	20	9,044	2,022

Таблиця 6.

Кореляції парних вибірок

		N	Кореляція	Значимості	
				Одностороння	Двостороння
Пара 1	ЗагсумбалТП & ЗагсумбалРПД	20	,835	<,001	<,001
Пара 2	СумбалТПдляЕГ & СумбалРПДдляЕГ	20	,668	<,001	,001
Пара 3	СумбалТПдляКГ & СумбалРПДдляКГ	20	,893	<,001	<,001

Таблиця 7.

Кореляція (по Пірсону) загальної суми балів за результативністю політичної діяльності та творчого потенціалу

		ЗагсумбалРПД	ЗагсумбалТП
ЗагсумбалРПД	Кореляція Пірсона	1	,835**
	знач. (двохстороння)		<,001
	N	20	20
ЗагсумбалТП	Кореляція Пірсона	,835**	1
	знач. (двохстороння)	<,001	
	N	20	20

** . Кореляція значима на рівні 0,01 (двохстороння).

Таблиця 8.

Кореляція (по Спірмену) загальної суми балів за результативністю політичної діяльності та творчого потенціалу

		Загсумбал РПД	ЗагсумбалТП	
Ро Спірмена	Загсумбал РПД	Коефіцієнт кореляції	,764**	
		знач. (двохстороння)	<,001	
		N	20	
	Загсумбал ТП	Коефіцієнт кореляції	,764**	1,000
		знач. (двохстороння)	<,001	.
		N	20	20

** . Кореляція значима на рівні 0,01 (двохстороння).

Таблиця 9.

Кореляція (Тау-в Кендалла) загальної суми балів за результативністю політичної діяльності та творчого потенціалу

			Загсумбал ТП	ЗагсумбалРПД
Тау-в Кендалла	Загсумбал ТП	Коефіцієнт кореляції	1,000	,584**
		знач. (двостороння)	.	<,001
		N	20	20
	Загсумбал РПД	Коефіцієнт кореляції	,584**	1,000
		знач. (двостороння)	<,001	.
		N	20	20
**. Кореляція значима на рівні 0,01 (двостороння).				

Таблиця 10.

Кореляція (по Пірсону) суми балів за результативністю політичної діяльності та творчого потенціалу для експериментальної групи

		СумбалТПдля ЕГ	СумбалРПДдляЕГ
СумбалТПдля ЕГ	Кореляція Пірсона	1	,668**
	знач. (двохстороння)		,001
	N	20	20
СумбалРПДд ляЕГ	Кореляція Пірсона	,668**	1
	знач. (двохстороння)	,001	
	N	20	20

**. Кореляція значима на рівні 0,01 (двостороння).

Таблиця 11.

Кореляція (по Спірмену) суми балів за результативністю політичної діяльності та творчого потенціалу для експериментальної групи

			СумбалТПдля ЕГ	СумбалРПДдля ЕГ
Ро Спірмена	СумбалТП дляЕГ	Коефіцієнт кореляції	1,000	,652**
		знач. (двухстороння)	.	<,001
		N	20	20
	СумбалРП ДдляЕГ	Коефіцієнт кореляції	,652**	1,000
		знач. (двухстороння)	<,001	.
		N	20	20

** . Кореляція значима на рівні 0,01 (двостороння).

Таблиця 12.

Кореляція (Тау-в Кендалла) суми балів за результативністю політичної діяльності та творчого потенціалу для експериментальної групи

			СумбалТ ПдляЕГ	СумбалРПДдля ЕГ
Тау-в Кендалла	СумбалТП дляЕГ	Коефіцієнт кореляції	1,000	,500**
		знач. (двостороння)	.	<,001
		N	20	20
	СумбалРП ДдляЕГ	Коефіцієнт кореляції	,500**	1,000
		знач. (двостороння)	<,001	.
		N	20	20

** . Кореляція значима на рівні 0,01 (двостороння).

Таблиця 13.

Кореляція (по Пірсону) суми балів за результативність політичної діяльності та творчого потенціалу для контрольної групи

		СумбалТПдля КГ	СумбалРПДдляКГ
СумбалТПдля КГ	Кореляція Пірсона	1	,893**
	знач. (двохстороння)		,001
	N	20	20
СумбалРПДд ляКГ	Кореляція Пірсона	,893**	1
	знач. (двохстороння)	,001	
	N	20	20

** . Кореляція значима на рівні 0,01 (двохстороння).

Таблиця 14.

Кореляція (по Спірмену) суми балів за результативність політичної діяльності та творчого потенціалу для контрольної групи

			СумбалТПдля КГ	СумбалРПДдля КГ
Ро Спірмена	СумбалТП дляКГ	Коефіцієнт кореляції	1,000	,850**
		знач. (двохстороння)	.	<,001
		N	20	20
	СумбалРП ДдляКГ	Коефіцієнт кореляції	,850**	1,000
		знач. (двохстороння)	<,001	.
		N	20	20

** . Кореляція значима на рівні 0,01 (двохстороння).

Таблиця 15.

Кореляція (Тау-в Кендалла) суми балів за результативністю політичної діяльності та творчого потенціалу для контрольної групи

			СумбалТ ПдляКГ	СумбалРПДдля КГ
Тау-в Кендалла	СумбалТП дляКГ	Коефіцієнт кореляції	1,000	,694**
		знач. (двостороння)	.	<,001
		N	20	20
	СумбалРП ДдляКГ	Коефіцієнт кореляції	,694**	1,000
		знач. (двостороння)	<,001	.
		N	20	20
**. Кореляція значима на рівні 0,01 (двостороння).				

Таблиця 16.

Парні кореляції з довірительними інтервалами

Correlations

Variable	Variable2	Correlation	Count	Statistic		Notes
				Lower C.I.	Upper C.I.	
ЗагсумбалТП	ЗагсумбалРПД	,835	20	,622	,933	
	СумбалРПДдляЕГ	,795	20	,543	,915	
	СумбалРПДдляКГ	,827	20	,606	,929	
СумбалТПдляЕГ	ЗагсумбалРПД	,625	20	,253	,836	
	СумбалРПДдляЕГ	,668	20	,320	,857	
	СумбалРПДдляКГ	,599	20	,213	,823	
СумбалТПдляКГ	ЗагсумбалРПД	,889	20	,737	,956	
	СумбалРПДдляЕГ	,804	20	,561	,919	
	СумбалРПДдляКГ	,893	20	,746	,957	

Missing value handling: PAIRWISE, INCLUDE. C.I. Level: 95.0

Таблиця 17.

Порівняння середніх значень по кожному з політиків

Отчет

VAR00002		ЗарсумбалТП	ЗарсумбалРПД	СумбалТПдля ЕГ	СумбалРПДдл яЕГ	СумбалТПдля КГ	СумбалРПДдл яКГ
Байде	Среднее	61,00	64,00	19,00	20,00	42,00	44,00
	N	1	1	1	1	1	1
	Стандартная отклонения	.	.	.	.	.	.
Гитле	Среднее	79,00	60,00	31,00	22,00	48,00	38,00
	N	1	1	1	1	1	1
	Стандартная отклонения	.	.	.	.	.	.
Де Го ♦	Среднее	75,00	76,00	27,00	30,00	48,00	46,00
	N	1	1	1	1	1	1
	Стандартная отклонения	.	.	.	.	.	.
Джонс	Среднее	91,00	84,00	31,00	28,00	60,00	56,00
	N	1	1	1	1	1	1
	Стандартная отклонения	.	.	.	.	.	.
Зелен	Среднее	92,00	80,00	35,00	29,00	57,00	51,00
	N	1	1	1	1	1	1
	Стандартная отклонения	.	.	.	.	.	.
Кенне	Среднее	79,00	79,00	26,00	27,00	53,00	54,00
	N	1	1	1	1	1	1
	Стандартная отклонения	.	.	.	.	.	.
Кравч	Среднее	53,00	54,00	17,00	21,00	36,00	33,00
	N	1	1	1	1	1	1
	Стандартная отклонения	.	.	.	.	.	.
Кучма	Среднее	53,00	58,00	20,00	25,00	33,00	33,00
	N	1	1	1	1	1	1
	Стандартная отклонения	.	.	.	.	.	.
Макро	Среднее	66,00	55,00	25,00	21,00	41,00	44,00
	N	1	1	1	1	1	1
	Стандартная отклонения	.	.	.	.	.	.
Муссо	Среднее	61,00	55,00	23,00	19,00	38,00	36,00
	N	1	1	1	1	1	1
	Стандартная отклонения	.	.	.	.	.	.
Порош	Среднее	64,00	65,00	21,00	23,00	43,00	42,00
	N	1	1	1	1	1	1
	Стандартная отклонения	.	.	.	.	.	.
Рузве	Среднее	84,00	88,00	28,00	31,00	56,00	57,00
	N	1	1	1	1	1	1
	Стандартная отклонения	.	.	.	.	.	.
Сталі	Среднее	46,00	60,00	11,00	19,00	35,00	41,00
	N	1	1	1	1	1	1
	Стандартная отклонения	.	.	.	.	.	.
Тетче	Среднее	74,00	85,00	20,00	29,00	50,00	56,00
	N	1	1	1	1	1	1
	Стандартная отклонения	.	.	.	.	.	.
Трюдо	Среднее	75,00	71,00	28,00	26,00	47,00	45,00
	N	1	1	1	1	1	1
	Стандартная отклонения	.	.	.	.	.	.
Франк	Среднее	51,00	59,00	20,00	21,00	31,00	38,00
	N	1	1	1	1	1	1
	Стандартная отклонения	.	.	.	.	.	.
Цзеду	Среднее	54,00	62,00	18,00	23,00	36,00	39,00
	N	1	1	1	1	1	1
	Стандартная отклонения	.	.	.	.	.	.
Черчи	Среднее	87,00	90,00	31,00	33,00	56,00	57,00
	N	1	1	1	1	1	1
	Стандартная отклонения	.	.	.	.	.	.
Шольц	Среднее	43,00	42,00	15,00	16,00	28,00	26,00
	N	1	1	1	1	1	1
	Стандартная отклонения	.	.	.	.	.	.
Ющенк	Среднее	66,00	57,00	23,00	19,00	43,00	38,00
	N	1	1	1	1	1	1
	Стандартная отклонения	.	.	.	.	.	.
Всего	Среднее	67,70	67,20	23,45	24,10	44,05	43,70
	N	20	20	20	20	20	20
	Стандартная отклонения	14,978	13,485	6,186	4,778	9,395	9,044

Аналізуючи таблиці можемо зауважити:

1) Із таблиць 7 та 8 бачимо, що показники по загальній сумі балів результативності політичної діяльності та творчого потенціалу мають пряму кореляцію на рівні 0,835 по Пірсону і 0,764 по Спірмену.

2) Із таблиць 10 та 11 бачимо, що показники по сумі балів результативності політичної діяльності та творчого потенціалу для експериментальної групи мають пряму кореляцію на рівні 0,668 по Пірсону і 0,764 по Спірмену.

3) Із таблиць 13 та 14 бачимо, що показники по сумі балів результативності політичної діяльності та творчого потенціалу для контрольної групи мають пряму кореляцію на рівні 0,893 по Пірсону і 0,850 по Спірмену.

3.4 Інтерпретація результатів

Отже нами було виявлено взаємозв'язки між творчим потенціалом політика та результативністю його політичної діяльності. Отримані результати дослідження підтверджують головну гіпотезу дослідження, адже загальний бал творчого потенціалу обраних політиків має високу позитивну кореляцію із загальним балом результативності їх політичної діяльності.

Так само нами було виявлено кореляції і для експериментальної та контрольної груп досліджуваних окремо. При цьому кореляція була вищою саме у контрольній групі, хоча для експериментальної групи вона також спостерігалась, але її показники дещо менші.

Оскільки експериментальну групу даного дослідження представляли політичні експерти, можемо висунути припущення, що експертна оцінка взаємозв'язку між творчим потенціалом та результативністю політичної діяльності є більш показовою щодо рівня цього взаємозв'язку. Тобто експерти віддають дещо нижчий пріоритет творчому потенціалу стосовно

його впливу на результативність політичної діяльності. Можемо також вважати, що їх оцінка для творчого потенціалу і результативності політичної діяльності є в цілому більш об'єктивною, тобто позбавлена впливу сторонніх факторів. Проте дана експериментальна група складалася лише із 7-ми людей, котрі становлять лише 35% від загальної вибірки.

У контрольній групі нами було виявлено дуже високий рівень кореляційного зв'язку між творчим потенціалом політика та результативністю його діяльності. Тож можемо висунути припущення, що в уявленні пересічних громадян взаємозв'язок між цими двома факторами дуже сильний. З чим це пов'язано – дане питання потребує подальшого аналізу.

Зважаючи на потенціал даного дослідження, доцільним є його продовження. Дослідження потребує подальшого розширення вибірки - залучення більшої кількості спеціалістів політичної сфери, а також пересічних громадян. Окрім цього, є необхідність у пошуку об'єктивних методик вимірювання творчого потенціалу політика та результативності його діяльності. І лише тоді ми зможемо використати ці методики для безпосереднього дослідження взаємозв'язків між творчим потенціалом політика та результативністю його діяльності.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі здійснено аналіз і нове вирішення проблеми творчого потенціалу особистості у політичній діяльності, що дає змогу дійти таких висновків.

1. Серед провідних наукових підходів, в яких здійснено спроби щодо визначення понять політичної діяльності та творчого потенціалу встановлено: політологічний, психологічний; біхевіористичний, неоінституціоналістський.
2. У роботі використано блок методів дослідження: теоретичні (), емпіричні () та методи математично-статистичної обробки отриманих даних ().
3. З'ясовано значення () та функції () творчого потенціалу в політичній діяльності.
4. Підтверджено основну гіпотезу дослідження стосовно взаємозв'язку творчого потенціалу особистості та результативністю її політичної діяльності, а саме:

Перспективою подальших досліджень можуть стати .....

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альтшуллер Г. С. Творчість як точна наука. – Москва, 1979
2. Гелей С. Політологія: Навчальний посібник. — К.: Знання , 2004
3. Гозман А. Я., Шестопає Е. Б. Політична психологія – Ростов-на-Дону.: Фенікс, 1996
4. Гузенберг Г. О. Геній і творчість. – Москва, 1976
5. Дімеченський Г. Г. Соціально-політична психологія. – Москва: Новая школа, 1996
6. Іщенко М. Політологія: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Черкаський національний ун-т ім. Богдана Хмельницького. — Черкаси : Видавництво ЧНУ, 2004.
7. Кирилюк Ф. Політологія Нової доби: Посібник для студ. вищ. навч. закл. — К.: Академія, 2003.
8. Кузь О. Політологія: Навч. посібник / Харківський національний економічний ун-т. — Х. : ХНЕУ, 2004
9. Леонтьєв А. Н. Діяльність. Свідомість. Особистість. – Москва: Политиздат, 1975
10. Маноха І. П. Людина і потенціал її буття. – Київ: «Стимул», 1995
11. Моляко В. А. Творча конструкторологія (пролегомени). – Київ: «Освіта України», 2007
12. Моляко В. А. Творча обдарованість і виховання творчої особистості Київ, 1991
13. Моляко В. А. Процес творчої діяльності // Матеріали других міжнародних Костюковських читань. – Київ, 1994
14. Моляко В. А. Концепція творчої обдарованості // Перші міжнародні Ломовські читання. – Москва, 1991

15. Обушний М. Політологія: Довідник/ Микола Обушний, Анатолій Коваленко, Олег Ткач; За ред. Ми-коли Обушного; КНУ ім. Т. Г.Шевченка. — К.: Довіра, 2004
16. Ольшанський Д. В. Політична психологія. – Санкт-Петербург, 2002
17. Політологія: Навчальний посібник/ Валентина Штанько, Наталія Чорна, Тетяна Авксентьєва, Лідія Тіхонова,; Мін-во освіти і науки України, Науково-методичний центр вищої освіти. — К.: Фирма "ИНКОС": Центр учбової літератури, 2007
18. Політологія: Академічний курс: Підручник // Л. М. Герасіна, В. С. Журавський, М. І. Панов та ін.; М-тво освіти і науки України. — К.: ВД "Ін Юре", 2006
19. Пономарьов Я. А. Психологія творчості. – Москва, 1976
20. Проблеми психології творчості // Випуск 3. – Москва, 1986
21. Рошин С. С. Політична психологія // Психологічний журнал – 1981 – №1
22. Траверсе Т. М.. Політична психологія: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів – Київ: Видавництво Парламент, 2013
23. Холод В. Політологія: Навчальний посібник. — Суми: Університетська книга, 2001
24. Шляхтун П. Політологія: Теорія та історія політичної науки: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. — Київ: Либідь, 2002
25. Юр'єв О. І. Введення в політичну психологію. – Санкт-Петербург, 1992